

DE HOLLANDSE WATERLINIE

HET NATTE HART VAN NEDERLAND

Nog nooit gehoord van inundatie, 'verboden kringen' en accessen? Maak dan snel kennis met de Hollandse Waterlinie. Dit snoer van forten en vestingen hield ooit de Spanjaarden, Fransen en Duitsers tegen. Nu nodigt de linie vooral uit tot varen, wandelen, fietsen, forten bezoeken en zelfs slapen.

Eerst een beetje historie. In een vrij rechte lijn tussen het IJsselmeer en de Biesbosch vind je zo'n zestig forten, kastelen en vestingen. Bekend zijn het Muiderslot, Loevestein en Naarden-Vesting, daterend van de zestiende eeuw. Typische forten van de in de negentiende eeuw aangelegde Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn Fort Rijnauwen en Fort bij Vechten.

Een waterlinie kon vijandelijke legers tegenhouden door het land onder water te zetten. Vanuit dit principe: steek dammen en dijken door en zet het omliggend terrein onder water (inundatie), ontruim de directe omgeving (in de 'verboden kringen' rondom forten mocht niet of alleen met hout gebouwd worden) en breng militair materieel in stelling op de forten en andere hoger gelegen gebieden (accessen). Een halve meter water was ideaal: te veel om erdoorheen te waden, te weinig om te varen. Naar de meeste forten moet je trouwens wel even zoeken, zo'n verdedigingswerk mocht immers niet opvallen. Ze zijn vaak bedekt met gras en omgeven door een flinke ring van water en groen.

HOUTEN THEEHUIS

Vooraf rond Utrecht is de fortdichtheid groot. Vanuit de stad peddelend we op een mooie lentedag over de Kromme Rijn naar landgoed Rhijnauwen en leggen aan bij het gelijknamige theehuis. Dat viel destijds onder de kringewet: het staat in een van de verboden kringen van het naastgelegen Fort Rijnauwen en is daarom uit hout opgetrokken, zodat het snel kon worden afgebroken.

Na een pannenkoek op het terras aan het water gaan we het landgoed op voor de Waterliniewandeling. We passeren bunkers, kazematten en grenspalen uit de Eerste Wereldoorlog, toen Nederland neutraal bleef, maar wel paraat was. De bunkers vormen nu een kunstobject. De natuur, zo dicht bij de stad, is weids en idyllisch en dat danken we mede aan die kringewet. Ten slotte steken we de buitengracht van het fort over om de loopgraven van dichtbij te bekijken. De gracht is met de hand uitgegraven en de grond gebruikt voor de beschermende aarden laag over het fort heen.

PARACHUTESPRONG

Meer over het verschijnsel waterlinie komen we te weten in het [Waterlinie-](#) >>>

DOEN!

Tineke Zwijgers (journalist) en Dorien Koppenberg (fotograaf) maken reisreportages en reisgidsen. Ook hebben ze een wandelsite: [wandelings.info](#).

Fort aan de Klop

Fort Ruigenhoek

Theehuis Rhijnauwen

museum. Dat bevindt zich in het Fort bij Vechten, op een kwartiertje lopen van Theehuis Rhijnauwen. Ook dit is weer zo'n enorm met gras bedekt bunkerachtig fort met kleine ramen en lage, smalle gangen.

De expositie is aangenaam interactief. We krijgen een polsbandje om, waarmee we een praatje kunnen aanknopen met historische figuren. Onder hen stadhouder prins Maurits, die in 1589 de Hollandse Waterlinie bedacht. Een soldaat toont ons de zwakke plekken van zo'n linie en een boerin klaagt dat ze huis en haard (verboden kringen!) moet verlaten als de vijand oprukt. We maken zelfs een parachutesprong boven de Hollandse Waterlinie. Met virtual-realitybril, dat wel, maar je voelt de wind evengoed aan je stoeltje rukken!

FORTACTIVITEITEN

De Hollandse Waterlinie mag dan na de Tweede Wereldoorlog ontmanteld zijn, het gonst er nog altijd van activiteit. Zo

zijn de Botanische Tuinen van de Universiteit Utrecht gevestigd in en rond Fort Hoofddijk, biedt Fort Asperen smaakmakende kunsttentoonstellingen en kun je lekker eten en logeren in Fort aan de Klop. Ook dit fort is per boot bereikbaar; het ligt langs de Vecht. En voor wandelaars is er de waterrijke NS-wandeling Culemborg, die je vanuit Houten Castellum langs inundatiekanalen, drie forten en met het Liniepontje over de Lek naar Culemborg brengt.

PRAKTISCH

Kano's zijn te huur bij Rijnstroom in Utrecht, vanwaar het een uurtje peddelen is naar landgoed Rhijnauwen (rijnstroom.nl). Je kunt ook vanuit hartje Utrecht met de rondvaartboot mee (schuttevaer.com). Alles over het Waterliniemuseum vind je op waterliniemuseum.nl. Kijk voor wandelen en fietsen langs de Hollandse Waterlinie op wandelingen.info. ●

Het Waterliniemuseum

Fort Spion

SLAPEN IN EEN BOMVRIJ WACHTHUIS

Vroeger verbleven er officieren en hield men er het kruit en de projectielen droog en veilig: het bomvrije wachthuis van Fort Spion aan het water van de Loosdrechtse Plassen. Nu is het een gezellig gastenverblijf. Knusse kamers met kleine ramen en een houtkachel, om het ook in de winter warm te houden. De keuken en badkamer zijn modern, maar voor de rest ademt het wachthuis nog altijd de sfeer van rond 1880. Eenvoudiger slaap je in de remise, of met je tent op de kleine camping op het terrein (fortspion.nl). In de omgeving is het fijn kanoën.